

PRAKTIJKONDERWIJS IN DRONTEN

Met dit artikel willen wij u een indruk geven van hoe Praktijkonderwijs Dronten invulling geeft aan het vak bewegingsonderwijs en de daaraan gerelateerde modules.

Door: Inge Konijnenbelt en Erik Leunisse

Scholen voor praktijkonderwijs hebben als doelgroep jongeren van twaalf tot en met achttien jaar, die moeite hebben met leren en daardoor geen diploma of certificaat kunnen halen binnen andere onderwijsvormen. Aan het begin van schooljaar 2002/2003 is Praktijkonderwijs Dronten met 24 leerlingen van start gegaan. Inmiddels telt de school een leerlingaantal van 126.

DRIE PIJLERS

Het praktijkonderwijs in Dronten is erop gericht leerlingen te begeleiden tot een zo groot mogelijke zelfstandigheid. De meeste leerlingen doorlopen de school in zes leerjaren. Over het algemeen is het Praktijkonderwijs in Dronten een vorm van eindonderwijs. Tijdens de opleiding willen wij deze jongeren onder andere begeleiden naar een arbeidscontract. De drie pijlers binnen de school zijn: wonen, werken en vrijetijdsbesteding. Vanuit dit oogpunt wordt er naar gestreefd om de leerlingen praktische en zeker ook sociale vaardigheden eigen te maken. De school wil zijn leerlingen kennis geven van waarden en normen, toewerken naar een goede arbeidshouding en attenderen op een geschikte omgang met anderen.

VEEL BEWEGINGSONDERWIJS

Het vak bewegingsonderwijs heeft een even zo grote rol in het lesaanbod als de andere praktijkvakken. Alle praktijkvakken worden in blokken aangeboden. Voor een complete les bewegingsonderwijs is anderhalf klokuur beschikbaar (dus inclusief het kleedkamergebeuren). De onderbouwleerlingen - twaalf- tot veertien-jarigen - zijn wekelijks twee blokken met hun klas in de gymzaal. De leerlingen van de middenbouw - veertien- tot zestien-jarigen - en de bovenbouwgroepen - vijftien jaar en ouder - krijgen in ieder geval één klassikaal blok uur. Het streven is dat deze leerlingen daarnaast nog een blok

worden ingedeeld bij een sportgerelateerde module. Dat is afhankelijk van de stagedagen en de eigen (ontwikkel)wensen.

SPORTGERELATEERDE MODULES

Naast de lessen bewegingsonderwijs worden er eveneens andere sportgerelateerde modules aangeboden. Momenteel mogen we gebruikmaken van een judozaal. Buiten dat de activiteit judo erg uitdagend is gaat het in de onderbouw op een speelse manier ingezet worden als 'pedagogisch stoeispel' tot het bevorderen van een zekere weerbaarheid.

Bij voorkeur komt het in de middenbouw nogmaals terug. Op de woensdagmiddag bestaat de mogelijkheid om bij de naburige atletiekvereniging training te krijgen van een atletiekleraar.

Wanneer er veel leerlingen zonder zwemdiploma binnen de school zijn, bekijken wij in samenwerking met de gemeente en het zwembad wat de mogelijkheden zijn.

Bij midden- en bovenbouwgroepen is het project 'Rots en Water', aangepast naar de inzichten en competenties van de eigen leerkracht, een mogelijke module tot het bewustmaken van jouw houding en wat die houding bij anderen teweeg brengt.

Loop- en conditietraining is bij menig leerling een populaire module. Het daadwerkelijk verbeteren van het uithoudingsvermogen is natuurlijk een nobel streven in acht weken. Toch kent de module duidelijke streefdoelen. Wij willen de leerlingen onder andere meegeven dat jij je prettig kunt voelen na lichamelijke inspanning. Wanneer zij nu positieve ervaringen opdoen met lopen, hebben zij straks een betaalbare mogelijkheid achter de hand tot sportieve ontspanning. Na deze kennismaking hebben de leerlingen geproefd aan de laagdrempeligheid van deze effectieve manier van bewegen.

‘Sport en vrijetijd’ wordt een periode lang op de woensdagmorgen aangeboden. Voor deze module zijn twee aaneengesloten blokken ingepland. Op die manier is het mogelijk om activiteiten buiten de school te ondernemen. Deze module is met name bedoeld om leerlingen te attenderen op de mogelijkheden van het ondernemen van sportieve vrijetijdsactiviteiten. Het bezoeken van een fitnesscentrum behoort tot de mogelijkheden, het aandoen van een bosrijke plaats om te mountainbiken en de trimbaan te lopen, een afspraak bij een klimcentrum of het te water gaan voor uiteenlopende activiteiten.

Buiten de lessen en de schoolkampen om is er eens per jaar een heel bijzonder soort kamp: Het bivak. Een kleine groep leerlingen legt een grote afstand te voet af. Zij lopen bekapt en slapen drie nachten onder een zeiltje in de buitenlucht. Dit is een hele speciale en leerzame ervaring.

STREEFDOELEN

Twee van de totaal veertien lesblokken in de week worden ingevuld met bewegen. Voor het praktijkonderwijs zijn er geen vastgestelde eindtermen. Om de tijd die wij in het bewegen steken te legitimeren, hebben de twee vakleerkrachten bewegingsonderwijs doelen voor het vak opgesteld die wij van toepassing achten voor de doelgroep bij ons op school en die passen bij de pijlers van de school.

Het totale schooljaar is onderverdeeld in vijf periodes, waardoor iedere periode uit ongeveer acht lesweken bestaat. Aan iedere periode zijn streefdoelen voor het vak verbonden. Het streefdoel vertelt waar het zwaartepunt gedurende die lessen op komt te liggen. Op het publicatiebord kunnen leerlingen aan de hand van de periodeposter bekijken waar aandacht aan besteed wordt. In het voor- en nabespreken van de activiteiten komt dit eveneens naar voren.

Het volgende schema is een opsomming van de periodes en de daaraan gekoppelde streefdoelen.

PERIODE	STREEFDOELEN
1 <i>Kennismaken</i>	<ul style="list-style-type: none"> De leerling maakt aan de hand van niet-complexe bewegingsopdrachten kennis met de leerkracht en de organisatie binnen de les bewegingsonderwijs. De leerling maakt aan de hand van niet-complexe bewegingsopdrachten kennis met de andere leerlingen in zijn groep.
2 <i>Eerlijk en sportief spelen</i>	<ul style="list-style-type: none"> De leerling wordt in tamelijk overzichtelijke situaties bevraagd op eerlijk en sportief spelen. De leerling wordt gewezen op zijn eigen sterke en mindere vaardigheden en op die van de ander. Verwacht wordt dat de leerling hier op in probeert te spelen. Hieraan geeft de leerling blijk door middel van goed samenspel of bijvoorbeeld initiatief tonen tot teamoverleg. Wanneer de leerlingen als groep goed gehoor geven aan het thema van deze module, ontstaat er ruimte om meer in de activiteit zelf liggende leermomenten aan te grijpen (denk bijvoorbeeld aan het kiezen van een geschikt overlooptmoment bij een tikspel).
3 <i>Denken aan gezondheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> De leerling wordt aan de hand van verschillende loop- en circuitvormen uitgedaagd de grenzen van zijn persoonlijke mogelijkheden op te zoeken. In gesprek de leerling laten weten dat bewegen in de hedendaagse maatschappij in verband wordt gezien met een gezonde levenswijze.
4 <i>Samen sta je sterk</i>	<ul style="list-style-type: none"> De leerling wordt aan de hand van verschillende samenwerkingsactiviteiten en de gesprekken daarbij, gewezen op randvoorwaarden om tot samenwerken te komen. De leerling wordt gevraagd te reflecteren op zijn eigen houding en bijdrage in het groepsproces. De leerling wordt aangemoedigd om zich heen te kijken en te anticiperen op de vaardigheden van anderen.
5 <i>Sporten bij de vereniging</i>	<ul style="list-style-type: none"> De leerling krijgt verschillende verenigingssporten aangeboden. De leerling is in de gelegenheid zijn eigen voorkeuren te ontwikkelen. De leerling is in de gelegenheid te laten zien wat hij bewegingsvaardig beheerst. De leerling kan in deze vijfde periode blijk geven van wat hij in voorgaande periodes heeft opgepakt. Pakt de gehele groep dit positief op, dan ontstaat er ruimte om leermomenten die zich in de activiteit voordoen, aan te grijpen (denk bijvoorbeeld aan verschillende manieren van passen bij basketbal).

Naam:	Klas:	Vak: <i>bewegingsonderwijs</i>			Periode:
	1	2	3	4	5
Accepteren van de opdracht					
Contact met de leraar					
Zelfstandigheid					
Initiatief					
Doorzettingsvermogen					
Contact met medeleerlingen					
Sportiviteit en eerlijkheid					
Enthousiasme en bereidheid					
Bewegingsvaardigheid					
Compliment:					
Leerpunt:					

VOORBEELDEN

In de vierde periode ligt het aandachtspunt van de lessen sterk op het kijken naar elkaar en het om je heen kijken. Er worden verschillende samenwerkings- en teambuildingsactiviteiten aangeboden. De titel van deze periode is: 'Samen sta je sterk!'. In deze periode wordt gespeeld met het geven en ontvangen van vertrouwen, het maken van afspraken en het belang van het nakomen ervan.

Een mogelijke activiteit is het voetenspel. Bestaat een groep uit zes leerlingen, dan mogen zij eerst met twaalf voeten (niet twaalf stappen) de grond raken om aan de overkant te komen. Is dat gelukt, dan mag er bij de volgende oversteek één voet minder worden gebruikt. Wanneer de leerlingen alert zijn, is er tot zes voeten geen probleem; iedereen kan hinkelen naar de overkant. Meestal ontstaan daarna prachtige leermomenten! Er moeten ideeën geopperd worden, er zal overleg moeten plaatsvinden, er moeten besluiten genomen worden en tot slot moet de opdracht als groep geslaagd worden uitgevoerd, wat nog eens tot een nieuwe reeks leermomenten kan leiden.

Het is de kunst om als leerkracht het overleg aan te moedigen en in goede banen te leiden, zonder het antwoord op het bewegingsprobleem aan te reiken. Zo laat je de verantwoordelijkheid in handen van de leerlingen. Het doel is immers dat leerlingen zelf het inzicht gaan krijgen dat er op verschillende momenten gewisseld kan worden van rol; van ondergeschikt

zijn, volgen en luisteren naar anderen tot de leiding durven nemen als jij een goed idee hebt. In het nabespreken wordt de leerling gevraagd te reflecteren op zijn eigen houding en bijdrage in het groepsproces. Wij zijn ervan overtuigd dat leerlingen met die vaardigheid van het reflecteren iets waardevols meekrijgen voor verschillende situaties die zij nu en in de toekomst tegenkomen.

BEOORDELEN

Vervolgens worden dergelijke processen beoordeeld. Leerkrachten willen graag met hun leerlingen communiceren welke vorderingen er in de afgelopen periode zijn gemaakt en op welk gebied er nog winst te halen is. Er is nagedacht over een passende beoordelingswijze door te kijken naar welke richting praktijkonderwijs Dronten haar leerlingen wil begeleiden en naar de doelen die de vakleerkrachten hebben opgesteld voor het vak bewegingsonderwijs. Daarin zijn keuzes gemaakt die bij onze school en bij deze leerkrachten passen.

Daar praktijkonderwijs eindonderwijs is, wordt er na de schoolloopbaan van zes jaar een groot beroep gedaan op met name de sociale vaardigheden van de leerling. Iedere leerling die bij ons onderwijs volgt, heeft zijn persoonlijke beperkingen. Wanneer zij op een werkplek terechtkomen, zullen zij extra begeleiding moeten genieten. Opdrachten worden bijvoorbeeld niet in één keer begrepen en moeten nogmaals uitgelegd worden. Dat kost tijd. Een werk-

gever moet daarin willen investeren. Die bereidheid is groter op het moment dat de leerling zich dienstbaar en correct opstelt. Wanneer de leerling altijd op tijd aanwezig is, initiatief toont en goede contacten met zijn collega's onderhoudt, doet hij zijn voordeel. Hij vergroot de kans van slagen op zijn werkplek. Er is daarom gekozen voor een wijze van beoordelen waarbij de nadruk op dergelijke sociale vaardigheden ligt. Deze beoordelingswijze wordt schoolbreed toegepast.

Vanaf de eerste week dat de leerlingen bij ons op school komen, maken zij kennis met het groeimodel. Het groeimodel bestaat uit zes punten, namelijk: 1) accepteren van de opdracht; 2) contact met de leiding; 3) zelfstandigheid; 4) initiatief; 5) omgang met medeleerlingen / collega's; 6) doorzettingsvermogen. Voor ieder schoolvak, iedere module, elke klus en stage worden deze vijf punten beoordeeld met een cijfer van 1 tot en met 5, waarbij 5 de hoogste score is. Per vak zijn daar nog drie meer vakspecifieke punten aan toegevoegd.

RAPPORT BEWEGINGSONDERWIJS

Voor bewegingsonderwijs staan de volgende toegevoegde punten op het rapport: 7) sportiviteit en eerlijkheid; 8) enthousiasme en bereidheid; 9) bewegingsvaardigheid. Daarmee komt het rapport (onderbouw) of het portfolio (midden- en bovenbouw) voor ons vak er als volgt uit te zien:

Ieder punt is uitgewerkt, zodat het heel helder toe te lichten is waarom een leerling een bepaalde score heeft behaald. En zoals de naam 'groeimodel' al zegt; de leerling heeft de mogelijkheid zich verder te ontwikkelen. In het uitgewerkte model is precies te lezen welk gedrag er van de leerling verwacht wordt om een punt hoger te scoren.

Sportiviteit en eerlijkheid

- 1 Je speelt NOOIT volgens de regels. Je hebt een NEGATIEVE INVLOED op anderen en de activiteit.
- 2 Je bent REGELMATIG ONEERLIJK. Je HINDERT wel eens anderen in hun deelname.
- 3 Je moet SOMS HERINNERD worden aan regels. Je neemt deel zonder op te vallen.
- 4 Je bent VAAK EERLIJK. Je hebt een POSITIEVE INVLOED op anderen en de activiteit.
- 5 Je HELPT tijdens het bewegen DE ANDER. Je DENKT MEE over de activiteit.

Enthousiasme en bereidheid

- 1 Je doet NOOIT mee.
- 2 Je hebt veel COMMENTAAR. Je bent WEINIG ENTHOUSIAST.
- 3 Je doet MEESTAL actief mee in de les. Je moet SOMS AANGEMOEDIGD worden om mee te doen.
- 4 Je doet ACTIEF MEE met alles in de les.
- 5 Je hebt VEEL PLEZIER in de les. Je doet UITSTEKEND mee.

Bewegingsvaardigheid

- 1 Je kunt NIET ZO MAKKELIJK bewegen.
- 2 Je kunt met VEEL HULP aan de meeste bewegingssituaties meedoen.
- 3 Je kunt MEEDOEN met de meeste bewegingssituaties. Af en toe kun je nog een BEETJE HULP gebruiken.
- 4 Je kunt MAKKELIJK bewegen.
- 5 Je kunt MAKKELIJK bewegen. Je kunt anderen bij de bewegingssituatie BETREKKEN en HELPEN.

Met behulp van het schema komt meestal snel naar voren wat de goede en wat de mindere vaardigheden van de leerling zijn. Door het compliment en het leerpunt spitst de beoordeling zich toe op de individuele leerling.

ZELFREFLECTIE BELANGRIJK

Prestaties van leerlingen worden niet vertaald naar cijfers. Waar mogelijk wordt het rapport zelfs in gesprek met de leerling ingevuld. Zeker in de midden- en bovenbouwgroep weet de leerling vaak zelf te benoemen op welk gebied zijn leerpunt ligt en wat hij graag binnen een bepaald vak wil leren. Dit wederom ter voorbereiding op stages en daarna de arbeidsmarkt. Om de zelfreflectie te vergroten vult de leerling op de stage de beoordeling eerst zelf in, daarna de stagebegeleider. Uit het schema is op te maken dat de bewegingsvaardigheid slechts één van de negen te beoordelen onderdelen is. Een leerling die meer moeite heeft met het bewegen, blijft met een goede inzet en gepast gedrag in de gelegenheid een acceptabele score voor dit vak te halen. Een leerling met een grote bewegingspotentie, maar met bijvoorbeeld een egocentrische houding redt het niet. Wij zijn ons ervan bewust dat wij daarmee tot discussie maken of wij niet te kort doen aan de vele leermomenten die op het gebied van de activiteiten zelf te halen zijn. Echter, bekijk dan nogmaals de streefdoelen die eerder in dit artikel vermeld zijn. Bovendien kent iedere klas zijn eigen ontwikkeling. Hoe minder tijd er klassikaal geïnvesteerd hoeft te worden aan de sociale vaardigheden, hoe meer gelegenheid er overblijft om verder te ontdekken op het gebied van bewegen.

Praktijkonderwijs Dronten is een school die zich wil blijven ontwikkelen. Middels dit artikel hebben wij geprobeerd belangstellende lezers een beeld te geven van de invulling van het van Bewegingsonderwijs, zoals dat op dit moment gebeurt op Praktijkonderwijs Dronten. Mocht u willen reageren, dan kan dat per mail.

Correspondentie: erikleunisse@hotmail.com
tineingeline@hotmail.com